

## ÚVODNÍK

# Do nového ročníku a k jeho prvnímu číslu

Tímto číslem zahajuje *Právník* stý padesátý devátý ročník své existence. Vstupuje do něj se dvěma změnami.

Redakce uvítala návrh redakční rady vznesený na jejím zasedání 14. října 2019, aby náš časopis dokumentoval juristické habilitační přednášky přednesené na půdě českých univerzit. Ladí to s posláním našeho časopisu uchovávat paměť doby pro budoucí generace i s jeho úkolem přispívat k rozvoji právní vědy ve všech jejích oblastech.

Kandidáti docentury předstupují před vědecké rady právnických fakult s habilitační přednáškou, usilující tak doložit mluveným projevem svoji vědeckou kompetenci a přesvědčit o ní přítomné. Úkol to není jednoduchý. To může dosvědčit každý, kdo příslušné řízení absolvoval. Habilitační přednáška vyžaduje podat dílčí odborné téma s náležitou vědeckou erudicí, leč zároveň tak, aby mu na zasedání vědecké rady dobře porozuměli rovněž ti, jimž je habilitantův obor někdy i dosti vzdálen. Také proto literární zachycení předneseného nutně představuje specifický stylistický útvar, jemuž se hodí vyčlenit zvláštní rubriku. Nazvali jsme ji *Příspěvky k budoucnosti oboru*: právě s nastupujícími novými docenty právních disciplín spojuje právní věda své perspektivy. Je samozřejmé, že příspěvky zařazené do této rubriky budou – stejně jako všechny texty uveřejňované v našem časopisu (s výjimkou textů redakčních) – podléhat recenznímu řízení. Shodou okolností právě tento sešit *Právnicka* přináší první příspěvek v nové rubrice.

S rubrikami v našem časopisu souvisí ještě jedna změna. *Právník* léta připomíná osobnosti právní vědy, které z našeho kruhu navždy odešly, v rubrice nazvané *Mors venit velociter*, což je, jak známo, verš z druhé strofy písně, kterou nejen studenti, ale i akademická obec berou za svou hymnu. Vzhledem k tomu také rubrika jubileí ponese od nadcházejícího ročníku název *Gaudeamus*.

*Právník* už několik let vyčleňuje některé sešity společně pojatým tématům vázaným na některá výročí významná pro právo a právní vědu. Redakce v součinnosti s přihlášenými autory připravila v rámci ročníku CLIX jedno monotematické číslo. Je věnováno sto letům od přijetí Ústavní listiny Československé republiky. Jiná anniversaria budou připomenuta zvláštními statěmi. *Právník* může sotva pominout 150 let od smrti jednoho ze tří svých prvních redaktorů *Karla Jaromíra Erbena* nebo pŕltisíciletí od skonu ikonické postavy českého právnictví *Viktorina Kornela ze Všehrd*, jehož jméno nese nejstarší studentský spolek.

Výročí jiného druhu je spojeno s prvním číslem tohoto roku. Dne 28. ledna 1820 spatřil baltský Němec *Fabian Gottlieb Thaddeus von Bellingshausen* z paluby loď *Vostok* při výpravě do jižních polárních oblastí antarktické pobřeží princezny Marty (pojmenovaném tak o mnoho let později norskou výpravou). Podal zprávu, že „za ledovými poli a ostrůvky je vidět ledovou pevninu, jejíž břehy příkře spadají do moře. Táhnou se, kam náš zrak dosáhne. Zvedají se v jižním směru a připomínají skutečné pobřeží.“ S touto událostí je spojováno objevení Antarktidy. Ustáleně se přičítá právě expedici carského Ruska, kterou *Bellinghausen*, užívající své jméno také v ruské verzi jako *Faděj Fadějevič*, vedl společně se svým zástupcem *Michailem Petrovičem Lazarevem*, kapitánem druhé lodi výpravy *Mirnyj*.

Antarktida je kontinent předpokládáný dávno před jeho objevem: *Aristotelem, Klau- diem Ptolemaiem, Piri Reisem* nebo kartografy *Mercatorem, Orteliem, Hondiem* a dalšími. Pojmenován byl různě: *Alter Orbis, Magellanica, Terra Incognita Australis* a spojovaly se s ním nejrůznější fantastické představy a fabulace, jejichž zrcadlení najdeme i po objevení kontinentu v *Dobrodružství Arthura Gordona Pyma* nebo *Ledové sfínze*. Pro současné čtenáře *Právnicka* jsou zřejmě atraktivnější spíše beletristické příběhy antarktických dobrodružství od *Roberta Masella* nebo *Dana Browna*, popřípadě filmy jako *Carpenterův klaustrofobický horor Věc, Andersenův* příspěvek do série o invazivních návštěvách z vesmíru *Vetřelec vs. Predátor* nebo *Marshallovo dobrodružství huskyů a malamutů Osm statečných*, jejichž příběh se již sotva zopakuje, protože do 1. ledna 1994 museli být z Antarktidy psi odvezeni a jejich doprava na tamější pevninu nebo ledovcové šelfy je zakázána podle jedné z příloh tak řečeného Madridského protokolu.

Pro *Právnicka* a jeho záběr jsou ovšem pyramidy na ledovém kontinentu, ať vyfabulované v *Moorově* slavném komiksu o *Strážcích*, anebo sloužící predátorům ke zkoušce dospělosti, docela nezajímavé. Právnický nezajímavý je pro nás i východoantarktické Nové Švábsko, zanesené na mapách vzešlých z tiskáren hitlerovského Německa po *Ritscherově* antarktické výpravě z let 1938–1939: Německo na toto území nárok nikdy nevzneslo, a tak to ani pro mezinárodní právo veřejné není téma. Dokonce i Pyramid Peak, kolem níž se před nedávnem šířily divoké spekulace, či další pyramidové hory ledového kontinentu mají dosud právní význam jen z hlediska zachování nedotčených přírodních hodnot kontinentu a jejich estetického významu ve smyslu Protokolu o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě.

Právním otázkám spojeným s Antarktidou se náš časopis věnoval opakovaně. Bicen- tennium jejího objevení je dobrou příležitostí, aby *Právnick* přišel s aktuálními příspěvky na toto téma. Sluší se poděkovat docentům *Filipu Křepelkovi* a *Janu Ondřejovi* za ochotu, s níž vyhověli žádosti redakce o tvorbu statí k právním otázkám spojeným s Antarktidou.

Hodí se také připomenout, že s velkým výročím je spojeno i jedno malé. Tento měsíc je to jednadevadesát let ode dne, kdy na antarktickou pevninu vstoupil 27. ledna 1929 první Čech, účastník *Byrdovy* expedice, *Václav Vojtěch* (1901–1932), první český nositel zlaté medaile Kongresu, nejvyššího vyznamenání Spojených států. Své zážitky zachytil v knize *Námořníkem, topičem a psovodem za polárním kruhem* vydané v roce 1932 a znovu v roce 1968. *Vojtěchovu* osobnost si připomínají čeští musheři memoriálem nesoucím jeho jméno. Po delší přestávce se čeští polárníci dostávali do Antarktidy od roku 1957 jako účastníci sovětských vědeckých expedic.

Dnes je česká komunita v Antarktidě zastoupena týmy polárníků ve vědeckých stanicích *Johanna Gregora Mendela* na severozápadní odlehně straně ostrova Jamese Rosse a *Eco-Nelson* na Nelsonově ostrově v jižních Shetlandách. První z nich byla otevřena v roce 2007 a provozuje ji Masarykova univerzita. Příčiněním *profesora Pavla Proška* z Geografického ústavu Masarykovy univerzity, zakladatele této polární stanice, vznikla také první česká vědecká monografie o Antarktidě vydaná v roce 2013 nakladatelstvím Academia. Rovněž o této polární stanici se zájemci v tomto čísle *Právnicka* dočtou. Druhou základnu založil v roce 1989 *Josef Pavlíček*; provozoval ji dlouhá léta jako jedinou soukromou polární stanici v Antarktidě. V říjnu 2017 ji věnoval Českému antarktickému nadačnímu fondu. Ten ji pronajal Masarykově univerzitě na devadesát devět let. A tak Masarykova univerzita, respektive Český antarktický vědecký program, který na univerzitě sídlí, provozuje od roku 2018 rovněž polární stanici přejmenovanou na *Czeco Nelson* v nezaledněné oáze na severu ostrova velkého jako mikroregion Labské skály.